

РЕЙ БРЕДЪРИ ОТРОЧЕТО НА МАКГИЛЪХИ

Превод от английски: Венцислав Божилов, 2008

chitanka.info

През 1953 г. изкарах половин година в Дъблин, пишех пиеса. Оттогава не ми се бе случвало да посетя града.

И ето че петнайсет години по-късно се връщах тук с кораб, влак и такси, колата спря пред „Роял Хайберниън“, слязохме и тъкмо изкачвахме стъпалата пред входа на хотела, когато някаква просякиня бутна мърлявото си бебе в лицата ни и закрещя:

— Бог да ви поживи! Изпаднали сме в нужда. Имате ли *малко*?

Имах малко някъде, порових в джобовете си, измъкнах дребните и се канех да ѝ ги подам, когато от гърдите ми се изтръгна вик или по-скоро изненадан възглас. Монетите се пръснаха по земята.

Бебето ме гледаше, аз гледах бебето.

После то изчезна от погледа ми. Жената се наведе да събира парите, като ми хвърляше странни уплашени погледи.

— Какво става? — Жена ми ме поведе към фоайето. Застанах на рецепцията, но бях толкова зашеметен, че не можех да си спомня собственото си име. — Какво има? Какво стана навън?

— Видя ли бебето? — попитах аз.

— На просякинята ли?

— Същото е.

— Същото ли?

— Същото бебе — казах с вцепенени устни. — Същото бебе, което жената тикаше в лицата ни преди петнайсет години.

— О, хайде стига.

— Да, хайде. — Върнах се при вратата, отворих я и погледнах навън.

Улицата бе пуста. Просякинята бе избягала с вързопа си при някой друг хотел да чака други пристигащи или заминаващи гости.

Затворих и се върнах при рецепцията.

— Какво? — попитах.

После изведнъж се сетих как се казвам и се разписах в книгата.

Детето не се махаше.

По-точно споменът за него.

Споменът за други години и дни, за дъждове и мъгли, за майката и мъничкото създание, за саждите по мъничкото личице, за вика на жената, който приличаше на писък на спирачки, натиснати, за да избегнат някакво проклятие.

Понякога късно нощем я чувах да вие, докато летеше в пропастите на ирландското време надолу към скалите, където морето не затихваше нито за миг.

Но детето си оставаше.

Жена ми ме ловеше замислен на чая или след вечеря над чашата ирландско кафе и питаше:

— Пак ли *онова*?

— Онова.

— Глупаво е.

— Разбира се, че е глупаво.

— Все се присмиваш на метафизиката, астрологията, хиромантията...

— *Това* е генетика.

— Ще съсипеш цялата почивка. — Подаде ми парче прасковена торта и ми сипа още кафе. — За първи път от години тръгваме без цял товар пиеси и романи. А днес сутринта в Голуей все се озърташе през рамо, сякаш онази подтичваше след нас с олигавеното си чедо.

— Наистина ли?

— Много добре знаеш. Генетика значи? Добре. Да, това е същата жена, която е просила пред хотела преди петнайсет години, но тя си има двайсет деца у дома, наредени като аптекарски шишета и приличащи си едно на друго като две торби картофи. Някои семейства карат по този начин. Банда момчета, одрали кожата на баща си, или банда момичета — двойнички на майка си, и нищо средно. Да, това дете прилича точно на онова, което си видял навремето. Но нали и ти приличаш на брат си, а разликата ви е дванайсет години?

— Говори ми — казах аз. — Вече се чувствам по-добре.

Само че лъжех.

Излязох да претърсвам улиците на Дъблин.

О, разбира се, че сам не си го признавах. Но въпреки това търсех.

От Тринити Колидж нагоре по О'Конъл Стрийт и обратно към Сейнт Стивънс Грийн. Проявявах огромен интерес към градската архитектура, но тайничко се оглеждах за жената и ужасния ѝ товар.

Натъквах се на обичайната компания свирещи на банджо улични музиканти, танцьори, певци на псалми, тенори, правещи си гаргара със синусите, и баритони, спомнящи си погребана любов или издигащи

каменна плоча на гроба на майка си, но никъде не успях да издебна улова си.

Накрая се обърнах към портиера на хотела.

— Майк — казах.

— Сър — отвърна той.

— Жената, която обикновено се мотае пред стълбите...

— А, имате предвид онази с бебето ли?

— Познаваш ли я?

— Дали я познавам! Мили Боже, трови ми живота, откакто станах на трийсет, а вижте побелялата ми коса!

— Нима проси от *толкова* време?

— И от цяла вечност преди това.

— Името й...

— Моли й отива. Макгилъхи, ако не се лъжа. Точно така. Макгилъхи. Извинете, сър, но защо питате?

— Някога да си *поглеждал* детето й, Майк?

Носът му се сбърчи, сякаш бе надушил нещо гадно.

— Навремето, но престанах. Тези просякини държат децата си в такова ужасно състояние, сър, че си е жива чума. Не ги бършат, не ги къпят, не ги преповиват. Спретнатият вид няма да помогне на просията, нали разбирате? Колкото повече смрад, толкова по-добре, това е мотото им.

— Точно. Значи, Майк, не си *разглеждал наистина* детето, така ли?

— Тайно в себе си съм естет, сър, и затова често извърщам поглед. Сляп съм и не мога да ви помогна, сър. Простете.

— Простено ти е, Майк. — Дадох му два шилинга. — О... а да си ги виждал напоследък?

— Странно. Сега се сещам, сър. Не са идвали от... — той с изненада преброи на пръсти — ... от десетина дни! Нечувана работа! Десет дни!

— Десет — повторих аз и също преброих наум. — Значи ги няма от първия ден, в който аз пристигнах в хотела.

— Нима *казвате*, че...?

— Казвам, Майк.

И слязох по стъпалата; питах се какво всъщност исках да кажа.

Явно се криеше.

Нито за миг не си помислих, че тя или детето ѝ са болни.

От сблъсъка ни пред хотела, от споглеждането ми с бебето бяха избили искри, които я бяха подплашили като лисица и я бяха подгонили Бог знае къде, към някоя друга алея, улица или град.

Надушвах, че ме избягва. Наистина беше лисица, но пък и аз чувствах, че с всеки ден ставам все по-добро гонче.

Излизах на разходка по-рано от обичайното, по-късно от обичайното, отивах на най-неочакваните места. Скачам от автобуса в Болсбридж и бродя из мъглата. Или пък взимам такси до Килкок и се смотавам в кръчмите. Дори коленичих в църквата на отец Суифт и слушах ехото на гъгнивия му глас, но наострях уши и при най-малкия детски звук.

Бе чиста лудост да преследвам тази шантава идея. И въпреки това не можех да се спра, продължавах да чопля раната.

И ето че по една немислима случайност една късна вечер, в един проливен дъжд, когато водостоците бълбукаха и по шапката ми падаха по милион капки в секунда, наскрежното ми плуване се случи...

Връщах се от един класически филм на Уоли Бийри от трийсетте. Дъвчех последното парче шоколад, когато завих на ъгъла... И жената тикна вързопа в лицето ми и чух познатия вик:

— Бог да ви поживи...!

Млъкна. Обърна се рязко. Побягна.

Защото за миг *ме* позна. И бебето в ръцете ѝ, със стреснатото мъничко личице и бързите ярки очи, *също* ме позна! И двамата нададоха нещо като уплашен вик.

Господи, как само можеше да тича тази жена.

Беше набрала цяла пресечка преднина, преди да успея да си поема дъх и да викна:

— Спри, крадло!

Стори ми се подходящо. Бебето бе загадка, която копнеех да разреша. А жената ми я отмъкваше. Така че си *беше* чиста кражба.

Втурнах се след нея и се развиках:

— Спри! Помощ! Хей, *ти*!

Тя поддържаше стотина метра преднина в продължение на около половин миля през мостовете на Лифи и накрая по Графтън Стрийт. Накрая стигнах Сейнт Стивън Грийн, но я намерих... празна.

Направо се беше изпарила.

Освен ако, помислих си, докато погледът ми шареше във всички посоки, освен ако не се е вмъкнала в кръчмата „Четири провинции“...

Влязох.

Бях познал.

Затворих тихо вратата.

Просякинята седеше на бара, надигаше чаша гинес, а бебето цицаше джин вместо кърма.

Изчаках сърцето си да намали темпото, след което седнах на бара.

— Джин „Бомбай“, ако обичате.

От гласа ми бебето трепна, задави се с джина и започна да кашля неистово.

Жената го преобърна и го потупа по гърба. Червеното бебешко лице се обърна към мен — стиснати очи, широко отворена уста. Накрая пристъпът отмина и бузите му леко побеляха.

— Хей, бебе — казах аз.

Настъпи тишина. Всички в бара чакаха.

— Трябва да се обръснеш — довърших.

Бебето заразмахва ръчички в обятията на майка си и нададе силен обиден вик. Прекъснах го съвсем просто.

— Спокойно. Не съм полицай.

Жената се отпусна, сякаш костите ѝ внезапно станаха на овесена каша.

— Пусни ме — каза бебето.

Тя го пусна на пода.

— Дай ми джина.

Тя му подаде чашката.

— Да идем в салона, там можем да говорим на спокойствие. Тръгна напред с някаква мъничка чест, държеше пелените си с една ръка и джина в другата.

Салонът наистина бе празен, както бе казал. Без моя помощ дребосъкът се изкатери на един стол и довърши джина си.

— Ох, Господи, трябва ми още един.

Докато майка му отиваше за втора доза, седнах на масата. Двамата с дребосъка дълго се гледахме.

— Е — рече накрая той, — какво ще кажеш?

— Не знам. Чакам собствените си реакции — отвърнах аз. — Всеки момент мога да избухна или в смях, или в сълзи.

— По-добре смях. Другото не ми понася.

Без да му мисли много, подаде ръка. Стиснах я.

— Казвам се Макгилъхи. По-известен като Отрочето на Макгилъхи. Или Отрок за по-кратко.

— Отрок — повторих аз. — Аз съм Смит.

— Смит? Ама че име, за нищо не става. Но пък Отрок не е ли с десет хиляди левги по-долу? И какво ли ми е тук долу, ще попиташ? А как ли е там горе, така дълъг, строен, дишащ чист въздух? А, но ето го и пиенето ти, същото като моето. Гаврътвай го и слушай.

Жената се върна с чаши и за двама ни. Отпих и я погледнах.

— Вие ли сте майката?

— Сестра ми е — каза дребосъкът. — Мама отдавна си получи наградата — по половин пени на ден през следващите хиляда години, а после никаква милостиня и милион студени лета.

— Сестра? — Сигурно издадох недоверието си, защото тя се извърна и отпи от бирата си.

— Никога не би се сетил, нали? Изглежда десет пъти по-дърта от мен. Но ако зимата не те състари, ще го направи беднотията. В зимата и беднотията е цялата работа. От това време порцеланът се пука. А навремето тя бе най-крехкият порцелан, изпечен в лятната пещ. — Побутна я нежно. — А сега е майка, от трийсет години...

— Трийсет години...!

— Пред „Роял Хайберниън“ ли? Че и повече. И майка ни преди това, баща ни също, че и *неговият* баща, цялото племе! Откакто съм се родил, преди още да съм изцапал пелените, са ме изкарвали на улицата и майка ми викала „Милост“, а светът е глух, безчувствен като камък, сляп и глух. Трийсет години със сестра ми, десет с майка ми. Всеки ден — Отрочето на Макгилъхи пред очите на хората!

— Четирийсет години? — възкликнах аз и довърших джина, за да подсиля логиката си. — Наистина ли си на толкова? И през цялото това време... как?

— Как съм се захванал с тая работа ли? — каза дребосъкът. — Не я захващаш, а се *раждаш* с нея, както казваме. Девет часа на нощ,

никакви почивни дни, никакво работно време, никакви ведомости, предимно прах и влакна от джобовете на богатшите.

— Но аз още не разбирам... — посочих ръста му, формата, лицето.

— И аз никога няма да го разбера — рече отрочето на Макгилъхи. — Дали съм дребосък за мъка на другите? Дали някое джудже е направило жлезите ми? Или някой ме е предупредил да не рискувам и да си остана малък?

— Но едва ли е възможно...

— Възможно ли! И още как! Виж какво. Хиляди пъти съм го чувал и хиляди пъти тате се връщаше от обиколката си, посочваше с пръст люлката и казваше: „Отроче, каквото и да правиш, недей да растеш ни на мускул, ни на коса! Навън е Истинското нещо. Светът. Чу ли ме, Отрок? Навън е Дъблин, над него е Ирландия, а най-отгоре ти се е настанила дебелогъзата Англия. Така че не си струва да мислиш, да се притесняваш, да кроиш планове, да растеш и да се мъчиш да ги сбъднеш. Виж какво, Отрок, ще спрем растежа ти с разкази, с истина, с предупреждения и предсказания, ще те кървим с джин и ще пушиш испански цигари, докато не станеш опушена ирландска шунка — розова, сладка и мъничка, мъничка, чуваш ли, Отрок? Не те исках, но щом си тук — стой ниско долу, не ставай, а пълзи; не говори, а реви; не работи, а лежи; а когато светът ти дойде в повече, кажи му мнението си — *цанай* пелените! Хайде, Отрок, ето ти вечерната пиячка; гълтай. Четиримата конници на Апокалипсиса чакат край Лифи. Искаш ли да ги видиш? Хайде. Тръгваме!“

И излизахме на вечерна обиколка. Тате мъчеше банджото, аз в краката му държах чашата, или пък той танцуваше степ, аз в едната му ръка, инструментът в другата, и двамата пеем фалшиво.

Връщаме се късно — и лягаме четиримата в едно легло като развалени картофи, изхвърлени при минал глад.

А понякога посред нощ тате си няма друга работа, а скача от леглото на студа, тича навън, размахва юмрук към небето, много добре помня, виждал съм го, чувал съм го как предизвиква Бог, Исус да му е на помощ, как викаше — само да ми паднеш в ръцете, перушина ще хвърчи, брадата ти ще оскубя, звездите ще угася и ще затворя за цяла

вечност театъра на Сътворението! Чуваш ли ме, Господи, тъпо говедо
такова, какво пращаш облаци да ми показват черните си гъзове!?

В отговор небето плачеше и мама също плачеше по цяла нощ.

А на сутринта пак съм навън, този път в нейните ръце, и така
минавах от единия на другия, от ден на ден, а тя тъгуваше за милиона
жертви от глада през петдесет и първа, а той се прощаваше с четирите
милиона, отплавали към Бостън...

После една нощ и тате изчезна. Може да е отплавал на някой
побъркан кораб като останалите, за да забрави всички ни. Прощавам
му. Горкият се беше побъркал от глад, все искаше да ни даде нещо, а
нямаше какво.

А после мама просто изтече в собствените си сълзи, разтвори се,
тъй да се каже, като кристална светица, отиде си, преди да се дигне
утринната мъгла, земята я прибра, а сестра ми, тогава на дванайсет, за
една нощ порасна. А аз ли? Аз станах малък. Всичко бе решено много
преди това, разбира се.

Но донякъде си го бях решил от още по-рано. Знаех си го, честна
дума! Знаех си, че имам талант за трагически актьор!

Чувах го от всеки порядъчен просяк в Дъблин. Бях на девет дена,
а те викаха — ама че просешко бебе е само!

А когато бях на двайсет или трийсет дни, мама стоеше в дъжда
пред театъра, артисти и режисьори излизаха и като чуваха келтските
ми елегии, *те* казваха, че трябва да уча за актьор! И че щом порасна,
сцената щяла да е моя, ама аз така и не пораснах. А у Шекспир няма
роли за отрочета. Може би Пук, какво друго? А междувреме
четирийсет дни, петдесет нощи след раждането ми представленията
ми се забелязаха навсякъде и просяците почнаха да се надпреварват —
дай месото, кожата, душата и гласа за час тук, за час там. Когато беше
болна на легло, старата ме даваше за половин ден. И който ме
взимаше, не ме връщаше без похвала. „Господи — викаха, — така
вика, че ще извади пари и от папската кесия!“

А една неделя сутрин пред катедралата един американски
кардинал дойде да послуша концерта, който изнесох при вида на
скъпите му фусти и разкошни дрехи. И каза тъй: „Този вик е първият
вик на Христос при раждането Му, смесен с ужасния крясък на
Луцифер, захвърлен от Рая в огнената нечистотия на Ада!“

Точно това каза скъпият кардинал. А аз? Христос и Дявола в едно, и всичко това в моя вик, наполовина изгубен, наполовина намерен — можеш ли *това* да си го представиш?

— Не мога — признах си.

— А години по-късно, нали го знаеш онзи чалнатия американски режисьор, дето гонеше бели китове? Първия път, когато ме срещна, погледна ме бързо и... намигна! И извади цяла лира, ама не я даде на сестра ми, а я пхна в моята мърлява длан, сви я, намигна ми отново и си отиде.

По-късно видях снимката му във вестника, наръгва Белия кит с ужасен харпун, самият той луд колкото си иска. И винаги бях налице, когато минаваше, той ми даваше банкнотата, но аз така и не му намигнах в отговор. Играех нямата роля. И той винаги имаше лира за мен и се гордееше, че не се предавам и не показвам, че знам, че ме е разпознал.

От хилядите, които са минали покрай мен, само той ме погледна в очите — и ти! Останалите бяха прекалено смутени от живота, за да гледат, докато дават милостиня.

Е, и тъй като онзи филмов режисьор, и хората от театъра, и кардиналите, и просяците ми казваха да играя със собствения си талант, с гениалната ми бебешка роля, явно всичко това ми е завъртяло главата.

А към това чувам погребален звън, хора умират от глад, не минаваше ден, без да минем покрай погребение или да не гледаме безработни да излизат на улицата... Нали разбираш? Щом ме блъскаат дъждове и народни бури, щом си научил толкова много — просто *трябваше* да си остана дребен, да остана малък, не мислиш ли?

Не можеш да мориш дете от глад и да получиш мъж. Или днешните чудеса се различават от старите?

Е, щом съм се наслушал и нагледал на всички тези ужасии, нима ще искам да се развивам на воля сред всички онези пороци и коварства, където естествената природа и протиестествените хора са против теб? Не. Не! Искам си уютната бърлога, а щом като са ме измъкнали от нея и няма връщане назад, просто ще си остана малък и ще се свивам под дъжда. Превърнах мъката в показ.

И знаеш ли какво? Спечелих.

„Вярно е, Отрок — помислих си. — Наистина си спечелил“.

— Е, това е то моята история — каза малкото създание, кацнало на стола в празния бар.

И ме погледна за първи път, откакто започна разказа си.

Жената, която бе негова сестра, макар да приличаше на побеляла майка, също се осмели да вдигне очи.

— А хората в Дъблин знаят ли за вас?

— Някои. И ми завиждат. И сигурно ме мразят, задето толкова леко се измъквам от Бог и неговите болести и изпитания.

— Полицията знае ли?

— Кой ще им каже?

Последва дълго мълчание.

Дъждът барабанеше в прозорците.

Някъде изскърца панта като измъчвана душа.

Мълчание.

— Не и аз — рекох.

— Ах, Господи, Господи...

И по бузите на сестрата потекоха сълзи.

И по странното мърляво лице на дребосъка потекоха сълзи.

И двамата ги оставиха да си текат, без да ги изтриват, докато сълзите не спряха, после допихме джина и останахме още малко.

— Най-добрият хотел в града е „Роял Хайбериън“, поне за просящите — рекох аз.

— Така е — съгласиха се те.

— И не сте идвали на най-доходоносното място от страх да не ме срещнете?

— Да.

— Нощта е млада — казах. — Малко преди полунощ пристига самолет с богаташи от Шанън.

Станах.

— Ако позволите... С удоволствие ще ви изпратя дотам.

— Календарът със светците е пълен, но все някак ще ви намерим място — отвърна жената.

И тръгнах в дъжда с жената Макгилъхи и нейното отроче обратно към хотела, и си говорихме по пътя за тълпата, която ще дойде от летището малко преди полунощ, пиеща и записваща се в късния час, чудесния час за просене, със студения дъжд и всичките екстри.

Част от пътя носех дребосъка, тъй като тя изглеждаше уморена. Върнах ѝ го, когато приближихме хотела.

— Ама наистина ли това е за първи път? — попитах.

— Да бъдем разкрити от турист ли? Да — отвърна дребосъкът. — Имаш око на ястреб.

— Писател съм.

— Закови ме на Кръста! — възкликна той. — Как не се сетих! Нали няма...

— Няма — рекох аз. — Няма да напиша нито думичка за това поне още петнайсет години или повече.

— Значи си траем?

— Траем си.

Намирахме се на трийсетина метра от входа на хотела.

— И аз вече трябва да си трая — каза Отрок, легнал в ръцете на старата си сестра, свеж като ментова дъвка от джина, кръглоок, разчорлен, повит в мръсни пелени и вълна, размахващ нежно мънички юмручета. — С Моли си имаме правило — никакви разговори по време на работа. Дай си ръката.

Докоснах юмручето, мъничките пръстчета. Сякаш докосвах актиния.

— Бог да те благослови — каза той.

— И Бог да ви пази — отвърнах аз.

— А — рече дребосъкът, — още годинка и ще съберем пари за кораба до Ню Йорк.

— Ще съберем — потвърди тя.

— И вече никаква прося, никакви мърляви ревящи бебета посред бурни нощи, а някаква почтена работа. Ще запалиш ли свещичка за това?

— Запалена е. — Стиснах ръката му.

— Е, тръгвай.

— Изчезвам — казах.

И забързах към хотела, пред който вече пристигаха такситата от летището.

Зад себе си чух шляпането на жената, видях я как вдига ръце и излага Младенеца на дъжда.

— Бог да ви поживи! — извика тя. — Милост...!

И чух как монетите звънят в чашката, как киселото бебе плаче, как идват още коли и жената вика „милост“ и „благодаря“, и „жалост“, и „Бог да ви поживи“, и „Хвала“, и аз бършех собствените си сълзи, и ми се струваше, че съм само две педи висок, но все пак се справих с високите стъпала и се добрах до стаята и леглото. Студеният дъжд барабанеше в прозореца цяла нощ, а когато на сутринта се събудих и погледнах навън, улицата бе пуста и само пороят продължаваше да се лее...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.